

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Владислав Огнянов Миланов -

преподавател по съвременен български език в СУ „Свети Климент Охридски“

по процедура за избор на доцент по 2.1 Филология – История на новобългарския книжовен език за нуждите на Катедрата по съвременен български език на ШУ „Епископ Константин Преславски“

Избран съм за автор на становище със заповед на ректора на ШУ. Запознах се с цялата документация по конкурса и потвърждавам, че процедурата отговаря както на Закона за академичното развитие, така и на правилника за неговото прилагане в ШУ. Както се вижда от приложената документация единствен кандидат за заемане на длъжността е д-р Иво Братанов. Колегата Братанов е защитил докторска дисертация под научното ръководство на проф. Кина Вачкова и това е една от предпоставките, които осмислят участието му в конкурса и потвърждават интереса му към сложната проблематика на книжовноезиковата история. От една страна, той продължава нейната научна школа в Шуменския университет, а от друга страна, категорично очертава собствения му принос в изследването на проблеми от разнороден характер, свързани и с историята на новобългарския книжовен език.

Ще започна своето становище с кратка констатация, която е по-характерна за заключителната част, отколкото за въведение. Д-р Братанов притежава една важна черта, която би трябвало да притежава всеки съвременен изследовател, а именно умението да открива приносни проблеми, да ги анализира задълбочено в подходящ теоретичен контекст и най-важното – да не се страхува да отстоява собствена научна позиция дори когато тя не е в съгласие с установени научни хипотези. Иска ми се да вярвам, че този начин на разбиране на науката ще се утвърждава все повече в българското езиковедие, защото динамиката на езика определя и динамика на езиковите типологии, на езиковите обобщения и анализи, а това осмисля мисията на съвременния български езиковед. Днес повече от всякога на българския лингвист му е необходима смелост, за да може да отстоява своите научни приноси и да влиза в спор с наложени хипотези, които нерядко се нуждаят от преоценка и от съвременни нови задълбочени анализи и коментари. От друга страна, д-р Братанов е школуван езиковед, който продължава линията, утвърдена от проф. Вачкова, а

тази линия, мога категорично да потвърдя, е оригинална, приносна, не може да бъде заобиколена от нито изследовател в областта на историята на новобългарския книжовен език, защото разглежда сложни възрожденски езикови процеси в много широк теоретичен контекст, при това в мащабите на широка съпоставителност със славянските езици и през призмата на отлично познаване и разбиране на българската теоретична рамка, очертала историята на новобългарския книжовен език като една от най-автентичните езиковедски дисциплини; като наука със собствен инструментариум, която обглежда развитието на всички съвременни процеси и на научното знание за тях. Със своите научни наблюдения д-р Братанов сполучливо се нарежда до едно поколение езиковеди, което не само постави основите на нашата научна дисциплина, но и през трудовете на учениците последователи я разви до равнището на наука, съизмерваща своите постижения с най-добрите практики в световната историческа и съвременна лингвистика. Дори и само заради факта, че научните приноси от историята на новобългарския книжовен език се използват както от специалисти историци на езика, така и от специалисти по съвременен български език е категорично доказателство за все по-размиващите се граници между синхорния и диахрония в научните изследвания, които във всяко модерно и адекватно проучване на езиковите процеси се посрещат и обуславят, за да дадат достоверно описание на езиковите процеси.

Статиите в сборници и езиковите бележки на д-р Братанов потвърждават трайния му интерес към историята на новобългарския език, като поставят темите на изследователския му интерес в широк съпоставителен и интердисциплинарен контекст. Често в тях се преплитат въпроси на етимологията, на фразеологията, на морфологията, синтаксиса и лексикологията. Тематичният им обхват е толкова широк, колкото широки са рамките на техния изследовател. Ако имам забележка към работата му в това отношение, тя не е свързана със същността на текстовете и с тяхната задълбоченост, а с препоръката да бъдат публикувани в научни списания с по-широка научна читателска аудитория или пък в чуждестранни научни издания. Това ще позволи повече читатели, които проявяват интерес към тази проблематика, да се запознаят с наблюденията и с научните му изводи; да ги ползват в работата си и да се позовават на тях.

Държа да подчертая, че през текстове д-р Братанов се очертава като изследовател с широки интереси, а според мене това трябва да бъде черта на всеки съвременен езиковед.

Стремежът към свръхстесняване на професионалната област има свои предимства, но обектът на нашата наука – езикът – не е парцелирано явление, а мащабите в динамиката му предопределят мащабите на изследователските търсения. Езиковедът не може да стои в тесни очертания, както и езикът и науката за него не могат. Това особено се отнася за специалистите по история на новобългарския книжовен език, които познават синхронните и диахронните процеси и ги съобразяват в своите изследвания, съобразявайки всички дялове на езика, за да достигнат до онова равнище на научна зрялост, което малцина български лингвисти достигат. Убедителен принос за такова равнище е например приносът на проф. Иван Харалампиев, който през призмата на историческите развойни тенденции прави изключително успешен опит да разгърне бъдещето на определени форми, основано на солидни теоретични и практически наблюдения от развоя им.

За да избегна повторения чрез обобщенията на факти, които рецензентите разгръщат по-детайлно, ще си позволя да добавя една много важна черта, необходима, но за съжаление почти несрещаща се вече у нас черта на българския езиковед – да популяризира наблюденията си и да достига до широк кръг от потребителите на езика. Това д-р Братанов постига чрез своите езикови бележки, които освен че са много сполучливи като тематика, са представени много задълбочено и много убедително и имат своя читателска аудитория. Тук смело мога да обобщя, че колегата Братанов е постигнал онова влияние, което текстовете на проф. Владко Мурдаров имат върху езиковите носители. И да, това не е занимание кабинетно, а е мисия, която малцина български езиковеди са изпълнявали, разбирайки една от най-сложните задачи на езиковеда – не самоцелно да описва, а да бъде полезен на езиковия носител и да отговаря своевременно на въпросите, които го интересуват по отношение на родния му език.

Монографията, с която кандидатът се представя в конкурса, е на тема „Книжовноезикови модели в Русенкото книжовно средище през Възраждането“. Според мене заглавието се нуждае от прецизиране. Изборът на темата е значим дотолкова, докато е време на изследователите по история на новобългарския книжовен език да осветлят личностите и делото на възрожденски книжовници, които до момента не са попадали в полето на научния интерес. Дълбоко подкрепям този подход, защото в последните години фокусът на моите интереси е насочен към слабопроучени текстове на

възрожденски книжовници, останали в периферията на изследователите. Без да повтарям изводите, очертани вече в рецензиите, ще се опитам да подреда приносите спрямо собствените си разбирания:

1. Сполучливо подбран обект за изследване; Поставя се началото на изследователския интерес към един слабопроучен въпрос в книжовноезиковата история. Макар че поражда теми за дискусии, заглавието насочва към дискусия, свързана с мястото на представените книжовници в големите течения, които определят динамиката на книжовноезиковия развой.
2. Класически анализ, разположен убедително в традицията на предходните изследвания и най-вече в парадигмата на научните дирения на проф. Кина Вачкова;Неминуем акцент върху приноса на слабо познати книжовници от голям, при това силно развит икономически район в България
3. Езиковият анализ е прецизен и с малки пропуски обхваща всички характерни процеси, отразяващи книжовноезиковата практика на възрожденците;
4. Сполучливо използване и налагане на терминология с нетолкова популярен характер;
5. Прецизна работа с материала, което е предпоставка за изводите и обобщенията, до които достига авторът в края на своето изследване.
6. Принос в проучването на книжовници и на тяхното дело, които са останали слабопроучени в историята на новобългарския книжовен език; Това препраща към една голяма тема, която ме интересува в последно време като изследовател: има ли ядро и какво представлява периферията през Възраждането в езиково отношение. Монографията на д-р Братанов частично отговаря на моите въпроси, като разяснява ролята на Параскев Дамянович и Христки Драганович и като проучва слабоизследвани документи от архива на русенското читалище „Зора“.

Препоръки: да се развие идеята за диалога между разглежданите книжовници и техните приноси и очертаните вече в развоя на езика процеси, отразени в писмената практика на възрожденците, които чрез своите текстове са достигали до широка аудитория, тоест имали са реална възможност чрез книжнината да влияят върху динамиката на езиковите процеси.

В заключение ще отбележа, че текстовете, които е представил за конкурса кандидатът, надхвърлят в някои отношения изискванията за тази степен. Научните приноси показват категорично заявеното място на д-р Братанов сред изследователите на историята на новобългарския книжовен език като проф. Андрейчин, проф. В. Попова, проф. Р. Русинов, проф. Хр. Първев, проф. Б. Вълчев, проф. Д. Иванова, проф. Кина Вачкова, проф. Н. Николова, проф. Вл. Мурдаров и други.

Научните приноси, отразени в материалите за конкурса, и уменията му да отстоява позиции в науката със собствен почерк, а не като преразказ на научни хипотези; работата с материал и усетът към важни за историята на книжовния език теми и не на последно място популяризирането на актуални на езика и за българина въпроси в публичното пространство са достатъчно основание категорично да гласувам ЗА присъждането на званието **доцент по история на новобългарския книжовен език** на д-р Иво Братанов.

20.06.2023 г.

Гр. София

Изготвил становището:

доц. д-р Владислав Миланов

